

temat opracowania :	PROJEKT WYKONAWCZY WYMIANY INSTALACJI CENTRALNEGO OGRZEWANIA
branża :	SANITARNA
obiekt :	BUDYNEK SZKOLNY UL. PUŁTUSKA 68 05-140 SEROCK
inwestor :	URZĄD MIASTA I GMINY SEROCK UL. RYNEK 21 05-140 SEROCK

AUTORZY OPRACOWANIA

Imię i nazwisko	uprawnienia projektowe	podpis
Opracowali mgr inż. Marcin Miazga mgr inż. Marcin Kochanowski		
Projektował mgr inż. Leszek Buza	ST 285/83	
Data WARSZAWA LISTOPAD 2006r.		

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

ZAŁĄCZNIKI

1.	Zawartość opracowania	2
2.	Spis rysunków	3
3.	Informacja dotycząca bezpieczeństwa i ochrony zdrowia	4
4.	Stwierdzenie posiadania przygotowania zawodowego projektanta	13
5.	Zaświadczenie o członkostwie w izbie budowlanej projektanta	14
6.	Oświadczenie	15

OPIS TECHNICZNY

1	Podstawa opracowania	16
2	Przedmiot i zakres opracowania	17
3	Źródło ciepła	17
4	Charakterystyka budynku	17
5	Opis instalacji centralnego ogrzewania	17
5.1	Dane ogólne	17
5.2	Przewody	17
5.3	Rozdzielacze	18
5.4	Kompensacja	18
5.5	Elementy grzejne	19
5.6	Armatura odpowietrzająca	19
5.7	Armatura regulacyjna przewodowa, odcinająca i spustowa	19
5.8	Armatura regulacyjna grzejnikowa	19
6	Wytyczne dla montażu, prób rozruchu i eksploatacji instalacji	20
7	Izolacja termiczna	20
8	Obliczenia	20
8.1	Dane wyjściowe	20
8.2	Parametry	20
8.3	Sprawdzenie pompy obiegowej	20
8.4	Dobór naczynia wzbiorczego	21
8.5	Dobór zaworu bezpieczeństwa	22
9	Uwagi	22
10	Wyniki OZC i CO	22

SPIS RYSUNKÓW

Rys. nr 1 – Plan sytuacyjny

Rys. nr 2 – Rzut piwnicy

Rys. nr 3 – Rzut parteru

Rys. nr 4 – Rzut I piętra

Rys. nr 5 – Rzut II piętra

Rys. nr 6 – Rozwinięcie instalacji

I. Zakres robót

Zakres robót obejmuje wymianę instalacji c.o. w budynku szkolnym w miejscowości Serock przy ul. Pułtuskiej 68.

II. Istniejące obiekty budowlane

Teren budowy stanowi istniejący budynek szkolny zlokalizowany w miejscowości Serock przy ul. Pułtuskiej 68.

III. Elementy zagospodarowania działki lub terenu stwarzające zagrożenie

Nie dotyczy. Wszystkie roboty prowadzone wewnątrz istniejącego budynku.

IV. Przewidywane zagrożenia

Przyczyny organizacyjne powstania wypadków przy pracy:

- a) niewłaściwa ogólna organizacja pracy
  - nieprawidłowy podział pracy lub rozplanowanie zadań,
  - niewłaściwe polecenia przełożonych,
  - brak nadzoru,
  - brak instrukcji posługiwania się czynnikami materialnym,
  - tolerowanie przez nadzór odstępstw od zasad bezpieczeństwa pracy,
  - brak lub niewłaściwe przeszkolenie w zakresie BHP i ergonomii,
  - dopuszczenie do pracy człowieka z przeciwwskazaniami lub bez badań lekarskich;
- b) niewłaściwa organizacja stanowiska pracy:
  - niewłaściwe usytuowanie urządzeń na stanowiskach pracy,
  - nieodpowiednie przejścia i dojścia,
  - brak środków ochrony indywidualnej lub niewłaściwy ich dobór

Przyczyny techniczne powstania wypadków przy pracy:

- a) niewłaściwy stan czynnika materialnego:
  - wady konstrukcyjne czynnika materialnego będące źródłem zagrożenia,
  - niewłaściwa stateczność czynnika materialnego,
  - brak lub niewłaściwe urządzenia zabezpieczające,
  - brak środków ochrony zbiorowej lub niewłaściwy ich dobór,
  - brak lub niewłaściwa sygnalizacja zagrożeń,
  - niedostosowanie czynnika materialnego do transportu, konserwacji lub napraw;
- b) niewłaściwe wykonanie czynnika materialnego:
  - zastosowanie materiałów zastępczych,
  - niedotrzymanie wymaganych parametrów technicznych;
- c) wady materiałowe czynnika materialnego:
  - ukryte wady materiałowe czynnika materialnego;
- d) niewłaściwa eksploatacja czynnika materialnego:
  - nadmierna eksploatacja czynnika materialnego,
  - niedostateczna konserwacja czynnika materialnego,
  - niewłaściwe naprawy i remonty czynnika materialnego.

MIĘDZYNARODOWA KARTA CHARAKTERYSTYKI ZAGROZEŃ ZAWODOWYCH MONTER INSTALACJI SANITARNYCH

Kto to jest monter instalacji sanitarnych?

Jest to pracownik, który montuje, instaluje oraz zapewnia prawidłowe funkcjonowanie instalacji grzewczych (centralnego ogrzewania) i wodno-kanalizacyjnych w budynkach mieszkalnych, biurowych i przemysłowych.

Jakie zagrożenia wiążą się z wykonywaniem tego zawodu?

- Monterzy pracujący w kanałach mogą ulec poważnemu zatruciu, niekiedy śmiertelnemu toksycznymi gazami i/lub w wyniku niedoboru tlenu.
- Monterzy są narażeni na urazy wynikające z poślizgnięcia się i upadków.
- Praca monterów często jest związana z wysiłkiem fizycznym, dźwiganiem ciężarów, wymuszoną pozycją ciała podczas pracy oraz ruchami monotypowymi. To może zwiększać ryzyko urazów a także powodować bóle pleców, ramion i rąk.

Czynniki środowiska pracy związane z wykonywanym zawodem oraz ich możliwe skutki dla zdrowia

Czynniki mogące powodować wypadki 	Praca na wysokości (drabiny, podesty) - możliwość urazów w wyniku upadku z wysokości	1
	Śliska, nierówna nawierzchnia - możliwość urazów w wyniku poślizgnięcia, potknięcia i upadku (szczególnie podczas przenoszenia ciężkich i niewygodnych ładunków)	2
	Upadek ciężarów na stopy i inne części ciała - możliwość urazów	2
	Ostre narzędzia - możliwość urazów w wyniku ułucia, przecięcia, przekłucia	
	Gazy, uwalniane w systemie kanalizacji podczas konserwacji i czyszczenia, jak również niedobór tlenu - możliwość uduszenia	
	Gorące powierzchnie sprzętu, przewodów, gorąca woda lub para - możliwość poparzenia	4
	Prąd elektryczny - możliwość porażenia w przypadku wadliwie działającego sprzętu elektrycznego	
Czynniki fizyczne 	Nagłe i duże różnice temperatur powietrza w wyniku przemieszczania się pomiędzy obszarami o niskiej i wysokiej temperaturze - możliwość infekcji górnych dróg oddechowych oraz stresu termicznego	

	Promieniowanie ultrafioletowe oraz rozpryski metalu podczas spawania - możliwość uszkodzenia wzroku i poparzeń	5 6
Czynniki chemiczne i pyły 	Substancje chemiczne zawarte w klejach, farbach czy lakierach, masach uszczelniających, topnikach oraz kwas chlorowodorowy, chlorek cynkowy, smoła i rozpuszczalniki, smary oraz ołów nieorganiczny - możliwość ostrych i przewlekłych zatruc	3
Czynniki biologiczne 	Pasożyty (m. in. tęgoryjec dwunastnicy, glista ludzka, pleśń, roztocza, w tym kleszcze) - możliwość chorób zakaźnych	
Czynniki ergonomiczne, psychospołeczne i związane z organizacją pracy 	Nadmierny wysiłek fizyczny podczas podnoszenia i przenoszenia ciężarów, wymuszona pozycja ciała, wykonywanie czynności powtarzalnych (np. wkręcanie śrub) - możliwość dolegliwości bólowych wynikających z przeciążenia układu mięśniowo-szkieletowego	7
	Niezadowolenie z pracy spowodowane monotonią, niskim wynagrodzeniem, pracą w pomieszczeniach zamkniętych, konfliktowymi stosunkami ze współpracownikami i zwierzchnikami - możliwość stresu psychicznego	

Działania profilaktyczne

- 1 Należy sprawdzić drabinę przed wejściem na nią. Nigdy nie należy wchodzić na niestabilnie ustawioną drabinę lub drabinę o śliskich szczeblach.
- 2 Należy stosować obuwie ochronne ze spodami przeciwślizgowymi.
- 3 Należy przestrzegać wszystkich zasad bezpieczeństwa przy wchodzeniu do zamkniętych pomieszczeń.
- 4 Należy stosować rękawice termoizolacyjne podczas pracy w kontakcie z gorącymi powierzchniami, częściami gorących urządzeń, płynami i parą wodną.
- 5 Należy stosować do spawania hełm z przyłbicą chroniącą przed promieniowaniem ultrafioletowym oraz okulary spawalnicze stosowane przy spawaniu gazowym.
- 6 Należy stosować okulary przeciwdpryskowe podczas cięcia, szlifowania i wiercenia.
- 7 Należy stosować bezpieczne metody podnoszenia i przenoszenia ciężkich lub nieporęcznych ładunków oraz stosować urządzenia mechaniczne ułatwiające podnoszenie i przenoszenie.

V. Instruktaż pracowników

Przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych pracownicy muszą zostać przeszkoleni w zakresie BHP, zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, zasad bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi przez wyznaczone w tym celu osoby, zasad stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, obsługi urządzeń mechanicznych. Przed przystąpieniem do robót spawalniczych pracownicy muszą zostać zapoznani z zasadami korzystania z butli do gazów technicznych. Przed przystąpieniem do zgrzewania rur polipropylenowych pracownicy muszą zostać przeszkoleni w zakresie bezpiecznej obsługi zgrzewarek.

Szkolenia w dziedzinie BHP dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, przeprowadza się jako szkolenia wstępne i szkolenia okresowe. Szkolenia te przeprowadzane są w oparciu o programy poszczególnych rodzajów szkoleń.

Szkolenia wstępne ogólne („instruktaż ogólny”) przechodzą wszyscy nowo zatrudniani pracownicy przed dopuszczeniem do wykonywania pracy. Obejmuje ono zapoznanie pracowników z podstawowymi przepisami BHP zawartymi w Kodeksie pracy, w układach zbiorowych pracy i regulaminach pracy, zasadami BHP obowiązującymi w danym zakładzie pracy oraz zasadami udzielania pierwszej pomocy.

Szkolenie wstępne na stanowisku pracy („Instruktaż stanowiskowy”) powinien zapoznać pracowników z zagrożeniami występującymi na określonym stanowisku pracy, sposobami ochrony przed zagrożeniami, oraz metodami bezpiecznego wykonywania pracy na tym stanowisku. Pracownicy przed przystąpieniem do pracy, powinni być zapoznani z ryzykiem zawodowym związanym z pracą na danym stanowisku pracy.

Fakt odbycia przez pracownika szkolenia wstępnego ogólnego, szkolenia wstępnego na stanowisku pracy oraz zapoznania z ryzykiem zawodowym, powinien być potwierdzony przez pracownika na piśmie oraz odnotowany w aktach osobowych pracownika. Szkolenia wstępne podstawowe w zakresie BHP, powinny być przeprowadzone w okresie nie dłuższym niż 6 – miesięcy od rozpoczęcia pracy na określonym stanowisku pracy. Szkolenia okresowe w zakresie BHP dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, powinny być przeprowadzane w formie instruktażu nie rzadziej niż raz na 3 – lata, a na stanowiskach pracy, na których występują szczególne zagrożenia dla zdrowia lub życia oraz zagrożenia wypadkowe – nie rzadziej niż raz w roku.

Na placu budowy powinny być udostępnione pracownikom do stałego korzystania, aktualne instrukcje BHP dotyczące wykonywania prac związanych z zagrożeniami wypadkowymi lub zagrożeniami zdrowia pracowników, obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych, postępowania z materiałami szkodliwymi dla zdrowia i niebezpiecznymi, udzielania pierwszej pomocy. W/w instrukcje powinny określać czynności do wykonywania przed rozpoczęciem danej pracy, zasady i sposoby bezpiecznego wykonywania danej pracy, czynności do wykonywania po jej zakończeniu oraz zasady postępowania w sytuacjach awaryjnych stwarzających zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników.

Nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do której wykonywania nie posiada wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad BHP.

VI. Środki techniczne i organizacyjne zapobiegające niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych

Roboty budowlane prowadzone będą wewnątrz zamieszkałego budynku wielorodzinnego. Z tego względu przed rozpoczęciem prac należy:

- poinformować wszystkich mieszkańców o planowanych robotach, związanych z nimi niebezpieczeństwach, ograniczeniach w korzystaniu z obiektu i utrudnieniach,
- wyznaczyć i oznakować strefy niebezpieczne, do których zabroniony jest wstęp mieszkańcom – miejsca, w których aktualnie prowadzone są roboty demontażowe lub montażowe rurociągów, miejsca składowania materiałów,
- zapewnić dostęp do energii elektrycznej oraz wody,
- zapewnić możliwość odprowadzenia ścieków lub ich utylizacji,
- urządzić pomieszczenia higieniczno-sanitarne i socjalne,
- zapewnić oświetlenie naturalne i sztuczne,
- zapewnić właściwą wentylację,
- zapewnić łączność telefoniczną,
- urządzić składowiska materiałów i wyrobów i zabezpieczyć je przed dostępem osób niepowołanych.

Instalacje elektryczne na terenie budowy powinny być użytkowane w taki sposób, aby nie stanowiły zagrożenia pożarowego lub wybuchowego i chroniły pracowników przed porażeniem prądem elektrycznym. Roboty związane z podłączeniem, sprawdzaniem, konserwacją i naprawą instalacji i urządzeń elektrycznych mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia. Przewody elektryczne zasilające urządzenia mechaniczne powinny być zabezpieczone przed uszkodzeniami mechanicznymi, a ich połączenia z urządzeniami mechanicznymi wykonane w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracy osób obsługujących takie urządzenia. Okresowe kontrole stanu stacjonarnych urządzeń elektrycznych pod względem bezpieczeństwa powinny być przeprowadzane, co najmniej jeden raz w miesiącu, a ponadto przed uruchomieniem urządzenia po dokonaniu zmian i napraw części elektrycznych i mechanicznych, przed uruchomieniem urządzenia, jeżeli urządzenie było nieczynne przez ponad miesiąc, przed uruchomieniem urządzenia po jego przemieszczeniu. W przypadkach zastosowania urządzeń ochronnych różnicowoprądowych w w/w instalacjach, należy sprawdzać ich działanie każdorazowo przed przystąpieniem do pracy. Dokonywane naprawy i przeglądy urządzeń elektrycznych powinny być odnotowywane w książce konserwacji urządzeń.

Należy zapewnić dostateczną ilość wody zdatnej do picia pracownikom zatrudnionym na budowie oraz do celów higieniczno - sanitarnych, gospodarczych i przeciwpożarowych. Ilość wody do celów higienicznych przypadająca dziennie na każdego pracownika jednocześnie zatrudnionego nie może być mniejsza niż: 120 litrów – przy pracach w kontakcie z substancjami szkodliwymi, trującymi lub zakaźnymi albo powodującymi silne zabrudzenie pyłami, w tym 20 l w przypadku korzystania z natrysków, 90 litrów - przy pracach brudzących, wykonywanych w wysokich temperaturach lub wymagających zapewnienia należytej higieny procesów technologicznych, w tym 60 litrów w przypadku korzystania z natrysków, 30 litrów – przy pracach wyżej nie wymienionych.

Na terenie budowy powinny być urządzone i wydzielone pomieszczenia higieniczno – sanitarne i socjalne – szatnie (na odzież roboczą i ochronną), umywalnie, jadalnie, suszarnie oraz ustępy. Dopuszczalne jest korzystanie z istniejących na terenie budowy pomieszczeń i urządzeń higieniczno – sanitarnych inwestora, jeżeli przewiduje to zawarta umowa. Zabrania się urządzania w jednym pomieszczeniu szatni i jadalni w przypadkach, gdy na terenie budowy, na której roboty budowlane wykonuje więcej niż 20 – pracujących. W takim przypadku, szafki na odzież powinny być dwudzielne, zapewniające możliwości przechowywania oddzielnie odzieży roboczej i własnej. W pomieszczeniach higieniczno – sanitarnych mogą być stosowane ławki, jako miejsca siedzące, jeżeli są one trwale przytwierdzone do podłoża. Jadalnia powinna składać się z dwóch części: jadalni właściwej, gdzie powinno przypadać, co najmniej 1,10 m² powierzchni na każdego z pracowników jednocześnie spożywających posiłek, pomieszczeń do przygotowywania, wydawania napojów oraz zmywania naczyń stołowych. W przypadku usytuowania pomieszczeń higieniczno – sanitarnych w kontenerach dopuszcza się niższą wysokość tych pomieszczeń, tj. do 2,20 m.

Na terenie budowy powinny być wyznaczone oznakowane, utwardzone i odwodnione miejsca do składania materiałów i wyrobów. Składowiska materiałów, wyrobów i urządzeń technicznych należy wykonać w sposób wykluczający możliwość wywrócenia, zsunęcia, rozsunięcia się lub spadnięcia składowanych wyrobów i urządzeń. Materiały drobnicowe powinny być ułożone w stosy o wysokości nie większej niż 2,0 m, a stosy materiałów workowanych ułożone w warstwach krzyżowo do wysokości nieprzekraczającej 10 – warstw. Odległość stosów przy składowaniu materiałów nie powinna być mniejsza niż: 0,75 m - od ogrodzenia lub zabudowań, 5,00 m - od stałego stanowiska pracy. Opieranie składowanych materiałów lub wyrobów o płoty, słupy napowietrznych linii elektroenergetycznych, konstrukcje wsporcze sieci trakcyjnej lub ściany obiektu budowlanego jest zabronione. Wchodzenie i schodzenie ze stosu utworzonego ze składowanych materiałów lub wyrobów jest dopuszczalne przy użyciu drabiny lub schodów.

Teren budowy powinien być wyposażony w sprzęt niezbędny do gaszenia pożarów, który powinien być regularnie sprawdzany, konserwowany i uzupełniany, zgodnie z wymaganiami producentów i

przepisów przeciwpożarowych. Ilość i rozmieszczenie gaśnic przenośnych powinno być zgodne z wymaganiami przepisów przeciwpożarowych.

W pomieszczeniach zamkniętych należy zapewnić wymianę powietrza, wynikającą z potrzeb bezpieczeństwa pracy. Wentylacja powinna działać sprawnie i zapewniać dopływ świeżego powietrza. Nie może ona powodować przeciągów, wyzębienia lub przegrzewania pomieszczeń pracy.

Przed przystąpieniem do robót demontażowych pracownicy powinni być zapoznani z programem prac. Usuwanie jednego elementu nie powinno powodować nieprzewidzianego opadania innych materiałów. Gromadzenie gruzu na stropach, balkonach, klatkach schodowych i innych konstrukcyjnych częściach obiektu jest zabronione. Roboty demontażowe instalacji grzewczych należy przeprowadzać poza sezonem grzewczym.

W pomieszczeniach, w których są prowadzone roboty malarskie roztworami wodnymi, należy wyłączyć instalację elektryczną. Malowanie farbami zawierającymi trujące składniki jest dozwolone tylko pędzlem.

Przy wykonywaniu prac spawalniczych jest dozwolone używanie wyłącznie butli do gazów technicznych posiadających ważną cechę organu dozoru technicznego. Ręczne przemieszczanie butli o pojemności wodnej powyżej 10 l powinno być wykonywane, przez co najmniej dwie osoby. Przewożenie napełnionych lub opróżnionych butli bez nałożonych kołpaków ochronnych jest zabronione. Przy przewożeniu butli pojazdami nie przystosowanymi do tego celu butle powinny być zabezpieczone pierścieniami gumowymi lub przełożone sznurem w dwóch miejscach na swojej długości bądź w inny, podobny sposób. Jednoczesne przewożenie ludzi i butli w skrzyni pojazdu jest zabronione. Butle na budowie i w czasie transportu należy chronić przed zanieczyszczeniem tłuszczem, działaniem promieni słonecznych, deszczu i śniegu. Przechowywanie w tym samym pomieszczeniu butli z tlenem i materiałów lub gazów tworzących w połączeniu z nim mieszaninę wybuchową jest zabronione. W czasie pobierania gazów technicznych butle powinny być ustawione w pozycji pionowej lub pod kątem nie mniejszym niż 45° od poziomu. Odległość płomienia palnika od butli nie może być mniejsza niż 1 m. Butlę, która nagrzewa się od wewnątrz, należy usunąć poza miejsce pracy, otworzyć zawór oraz polewać ją silnym strumieniem wody lub środkiem gaśniczym. Węże do tlenu i acetylenu powinny różnić się między sobą barwą lub inną łatwo dostrzegalną cechą, a długość ich powinna wynosić co najmniej 5m. Nie wolno zmieniać przeznaczenia węży używanych uprzednio do innych gazów. Miejsca uszkodzone w węzłach powinny być wycięte. Łączenie końców dwóch węży należy wykonywać za pomocą specjalnych łączników metalowych, o przekroju wewnętrznym odpowiadającym prześwitowi łączonego węża. Zamocowanie węży na nasadkach reduktorów, bezpieczników wodnych, palników i łączników powinno być dokonane wyłącznie za pomocą płaskich zacisków. Stosowanie do tlenu i acetylenu przewodów igielitowych lub z innych tworzyw sztucznych o podobnych właściwościach jest zabronione. W razie zamarznięcia zaworu butli gazowej, wytwornicy lub bezpiecznika wodnego odmrażanie tych urządzeń powinno

być dokonywane za pomocą gorącej wody lub pary wodnej. Odmrażanie za pomocą płomienia jest zabronione.

Pracownicy zatrudnieni na budowie, powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, zgodnie z tabelą norm przydziału środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego opracowaną przez pracodawcę. Środki ochrony indywidualnej w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa użytkowników tych środków powinny zapewniać wystarczającą ochronę przed występującymi zagrożeniami (np. upadek z wysokości, uszkodzenie głowy, twarzy, wzroku, słuchu). Kierownik budowy obowiązany jest informować pracowników o sposobach posługiwania się tymi środkami.

Bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy sprawują odpowiednio: kierownik budowy (kierownik robót) oraz mistrz budowlany, stosownie do zakresu obowiązków.

Na budowie powinny być urządzone punkty pierwszej pomocy obsługiwane przez wyszkolonych z tym zakresie pracowników. Na budowie powinien być wywieszony na widocznym miejscu wykaz zawierający adresy i numery telefonów: najbliższego punktu lekarskiego, najbliższej straży pożarnej, posterunku Policji, najbliższego punktu telefonicznego (urząd pocztowy, mieszkanie prywatne, budka telefoniczna, itp.). Wymienione wyżej adresy i numery telefonów powinny być znane każdemu z pracowników nadzoru technicznego.

Osoba kierująca pracownikami jest obowiązana:

- organizować stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy,
- dbać o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem,
- organizować, przygotowywać i prowadzić prace, uwzględniając zabezpieczenie pracowników przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy,
- dbać o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego, a także o sprawność środków ochrony zbiorowej i ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem,
- zapewnić bezpieczną i sprawną komunikację umożliwiającą szybką ewakuację na wypadek pożaru, awarii i innych zagrożeń.

Na podstawie:

- oceny ryzyka zawodowego występującego przy wykonywaniu robót na danym stanowisku pracy,
- wykazu prac szczególnie niebezpiecznych,

- określenia podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych,
- wykazu prac wykonywanych przez co najmniej dwie osoby,
- wykazu prac wymagających szczególnej sprawności psychofizycznej

Kierownik budowy powinien podjąć stosowne środki profilaktyczne mające na celu:

- zapewnić organizację pracy i stanowisk pracy w sposób zabezpieczający pracowników przed zagrożeniami wypadkowymi oraz oddziaływaniem czynników szkodliwych i uciążliwych,
- zapewnić likwidację zagrożeń dla zdrowia i życia pracowników głównie przez stosowanie technologii, materiałów i substancji nie powodujących takich zagrożeń.

W razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników osoba kierująca, pracownikami obowiązana jest do niezwłocznego wstrzymania prac i podjęcia działań w celu usunięcia tego zagrożenia.

OŚWIADCZENIE

Zgodnie z treścią ustawy z dnia 16.04.2004r. nowelizującą ustawę – Prawo Budowlane (DZ.U. Nr 93, poz. 888) oświadczam, że projekt budowlano – wykonawczy wymiany instalacji c.o. w budynku szkolnym w miejscowości Serock przy ul. Pułtuskiej 68 został wykonany zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

Projektant – mgr inż. Leszek Buza nr upr. ST-285/83

OPIS TECHNICZNY

do projektu wymiany instalacji centralnego ogrzewania
w budynku szkolnym w Serocku ul. Pułtуска 68.

1 Podstawa opracowania

- Inwentaryzacja budynku na potrzeby projektu.
- Wytyczne Inwestora.
- Obowiązujące normy i przepisy

PN-EN 215:2002	Termostatyczne zaworu grzejnikowe. Wymagania i badania.
PN-EN 442-1:1999	Grzejniki. Wymagania i warunki techniczne.
PN-EN 442-2:1999	Grzejniki. Moc cieplna i metody badań.
PN-EN ISO 6946:1999	Komponenty budowlane i elementy budynku. Opór cieplny i współczynnik przenikania ciepła. Metoda obliczania.
PN-EN ISO 13370:2001	Cieplne właściwości użytkowe budynków. Wymiana ciepła przez grunt. Metoda obliczania.
PN-EN ISO 13789:2001	Właściwości cieplne budynków. Współczynnik strat ciepła przez przenikanie. Metoda obliczania.
PN-EN ISO 14683:2000	Mostki cieplne w budynkach. Liniowy współczynnik przenikania ciepła. Metody uproszczone i wartości orientacyjne.
PN-B-02025:2001	Obliczanie sezonowego zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego.
PN-82/B-02403	Ogrzewnictwo. Temperatuty obliczeniowe zewnętrzne.
PN-B-02414:1999	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo. Zabezpieczenie instalacji ogrzewań wodnych systemu zamkniętego z naczyniami wzbiorczymi przeponowymi. Wymagania.
PN-91/B-02420	Ogrzewnictwo. Odpowietrzenie instalacji ogrzewań wodnych. Wymagania.
PN-B-02421:2000	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo. Izolacja cieplna przewodów, armatury i urządzeń. Wymagania i badania przy odbiorze.
PN-B-03406:1994	Ogrzewnictwo. Obliczanie zapotrzebowania na ciepło pomieszczeń o kubaturze do 600m ³ .
PN-83/B-03430	Wentylacja w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej. Wymagania – wraz ze zmianą PN-83/B-03430/Az3:2000
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 75/02 poz. 690, Nr 33/03 poz. 270).	

2 Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest projekt techniczny wymiany instalacji centralnego ogrzewania z zastosowaniem zaworów przygrzejnikowych termostatycznych firmy Danfoss oraz podpionowych automatycznych zaworów regulacyjnych firmy Danfoss wraz z obliczeniem zapotrzebowania na ciepło dla budynku. Zainstalowane w budynku grzejniki żeliwne zostaną zdemontowane i zastąpione stalowymi grzejnikami płytowymi typu Kompakt K22 i K33 firmy Radson.

3 Źródło ciepła

Budynek jest zasilany z kotłowni (o parametrach 90/70°C) usytuowanej w piwnicy zabytkowej części budynku.

4 Charakterystyka budynku

- Budynek szkolny
- Kubatura budynku – 6010m³
- Ilość kondygnacji – 4
- Ilość klatek schodowych – 1
- Konstrukcja budynku – tradycyjna

5 Opis instalacji centralnego ogrzewania

5.1 Dane ogólne

Zaprojektowano instalację centralnego ogrzewania wodną, dwururową, pompową, z rozdziałem dolnym.

Parametry pracy instalacji	80/60 °C
Ciśnienie dyspozycyjne	30,7 kPa
Zapotrzebowanie ciepła na cele c.o.	196,8 kW
Pojemność instalacji	1495 dm ³

Podstawą przyjęcia wartości zapotrzebowania na ciepło dla budynku są ponowne obliczenia strat ciepła na podstawie danych uzyskanych od Inwestora. Należy dokonać zmniejszenia mocy z 460 do 196,8 kW.

5.2 Przewody

Instalacje wykonać z rur Wavin Plus Bor (norma zakładowa PN20) koloru białego, wykonanych z polipropylenu PP-R typ 3, stabilizowanych perforowanym płaszczem aluminiowym. Maksymalna temperatura pracy ciągłej instalacji wynosi 80°C. Przewody z polipropylenu łączyć przez zgrzewanie.

Przewody rozprowadzające należy prowadzić ze spadkiem 3‰ w kierunku rozdzielaczy.

W celu ochrony przed siłami tnącymi oraz zabezpieczenia przed niekontrolowanym powstaniem punktu stałego przejścia przez przegrody należy wykonać w rurach osłonowych z PVC, PP, PE lub stali o średnicy dwukrotnie większej od nominalnej średnicy przewodu. Wolną przestrzeń należy wypełnić materiałem nieagresywnym, elastycznym lub pozostawić pustą. Rura ochronna powinna być dłuższa od grubości ściany lub stropu o minimum 2cm. Przewody rozprowadzające w piwnicy należy prowadzić w istniejących kanałach zlokalizowanych pod posadzką. Zawory odcinające należy umieścić w miejscach ogólnie dostępnych.

5.3 Rozdzielacze

Rozdzielacze usytuowane są na ścianach pomieszczenia rozdzielni. Wyposażone mają być w termometry, manometry oraz króćce z zaworami spustowymi. Na przewodach powrotnych przy rozdzielaczach należy zamontować w tulejach termometry techniczne ze skalą do 100°C.

Na przewodach zasilających i powrotnych przy rozdzielaczach oraz na króćcach spustowych zamontować zawory odcinające kulowe dowolnego producenta z atestem.

Na przewodzie DN20 doprowadzającym wodę zimną do rozdzielacza powrotnego zamontować:

- do napełniania instalacji zawór SYR 2128 – Dn20,
- wodomierz Dn20,
- zawór zwrotny antyskażeniowy EA251 Danfoss Dn20,
- zawór odcinający Dn20

5.4 Kompensacja

Wydłużenia termiczne przewodów rozprowadzających będą kompensowane przez ich układ oraz przez kompensatory U-kształtne. W celu kompensacji pionów, odgałęzienia do pionów należy połączyć z poziomymi przewodami rozprowadzającymi poprzez odsadzki o długości minimum 1,5 m. Przy każdym odejściu od pionu należy wykonać punkt stały, usytuowany pod trójnikiem.

Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными montowanymi na odcinkach poziomych przedstawia poniższa tabela:

Średnica zewnętrzna D_z	Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными
<i>mm</i>	<i>cm</i>
16	90
20	100
25	120
32	125
40	145
50	150
63	180
75	190

Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными montowanymi na pionach przedstawia poniższa tabela:

Średnica zewnętrzna D_z	Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными
<i>mm</i>	<i>cm</i>
16	60
20	70
25	80
32	90
40	100
50	110

5.5 Elementy grzejne

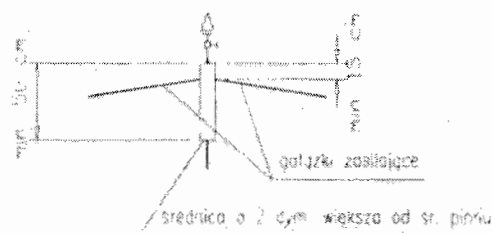
W pomieszczeniach ogrzewanych zostaną zainstalowane grzejniki stalowe firmy RADSON typ K22 i K33.

Grzejniki na sali gimnastycznej należy zabezpieczyć przed uszkodzeniami mechanicznymi poprzez zainstalowanie osłon.

5.6 Armatura odpowietrzająca

Dla odpowietrzenia instalacji zaprojektowano automatyczne odpowietrzniki dowolnego producenta z atestem. Należy je zamontować na końcówkach pionów, ponad najwyżej położonym grzejnikiem.

Schemat odpowietrzenia pionów

5.7 Armatura regulacyjna przewodowa, odcinająca i spustowa

Piony grzejnikowe regulować za pomocą regulacyjnych zaworów podpionowych ASV-PV i MSV-I firmy Danfoss montowanych na zasileniu zgodnie z rozwinięciem. Na powrocie zamontować zawory ASV-M i MSV-M firmy Danfoss.

Zawory ASV i MSV umożliwiają odcięcie i odwodnienie instalacji. Wykonać spusty wody z gałęzi wychodzących z rozdzielaczy za pomocą rur z zaworami odcinającymi. Na końcówkach spustów zamontować złączki do węża. Średnica spustów DN20. Zawory podpionowe należy montować w miarę możliwości w miejscach ogólnodostępnych.

5.8 Armatura regulacyjna grzejnikowa

Na gałązkach zasilających przy grzejnikach zamontować zawory RTD-N-P firmy Danfoss z nastawą wstępną z głowicami termostatycznymi RTD Inova3130. Przy grzejnikach zamontowanych pod sufitem zastosować zawory termostatyczne z czujką zdalczynną. Na gałązkach powrotnych zamontować zawory RLV-P firmy Danfoss.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, w pomieszczeniach o obliczeniowej temperaturze 20°C i wyższej należy zamontować głowice termostatyczne nie dopuszczające do zmniejszania temperatury powietrza w pomieszczeniu poniżej 16°C.

Na klatkach schodowych zamontować głowice termostatyczne posiadające zabezpieczenie przed zniszczeniem.

Montaż zaworów wykonać zgodnie z instrukcją montażu i eksploatacji. Wartości nastaw na zaworach podano na rozwinięciu instalacji. Użytkowników instalacji należy poinstruować o prawidłowej eksploatacji zaworów z głowicami termostatycznymi.

6 Wytyczne dla montażu, prób rozruchu i eksploatacji instalacji

Instalację należy montować w oparciu o „Warunki techniczne wykonania i odbioru instalacji ogrzewczych” – zeszyt 6, maj 2003r., wydawca COBRTI INSTAL.

Po zmontowaniu instalacji należy ją przepłukać i poddać próbie na ciśnienie 0,6 MPa, a następnie wyregulować nastawiając nastawy zaworów podpionowych i zaworów przygrzejnikowych (zgodnie z rozwinięciem instalacji).

W czasie przeprowadzania próby szczelności instalacji w stanie zimnym, połączonej z płukaniem zładu, wszystkie zawory przelotowe i grzejnikowe muszą znajdować się w położeniu całkowitego otwarcia - zawory termostatyczne powinny mieć nałożone kapturki ochronne zamiast głowic termostatycznych.

Z uwagi na znaczną wrażliwość zaworów termostatycznych na zanieczyszczenia mechaniczne zawarte w wodzie grzejnej, instalacja musi zostać wypłukana szczególnie starannie.

7 Izolacja termiczna

Rozdzielacze, przewody rozprowadzające prowadzone w piwnicach i na klatkach schodowych należy zaizolować cieplnie zgodnie wymaganiami producenta izolacji Thermaflex oraz oznakować zgodnie z wymogami PN-70/N-02170.

Grubość otulin termoizolacyjnych

Średnica nominalna DN przewodów i armatury	Grubość warstwy izolacyjnej
<i>mm</i>	<i>mm</i>
DN 15÷40	20
DN 50÷150	25

8 Obliczenia

8.1 Dane wyjściowe

- ogrzewanie wodne, pompowe, rozdział dolny,
- parametry instalacji: 80/60°C,
- temperatura powietrza zewnętrznego: - 20°C,

8.2 Parametry

- zapotrzebowanie na ciepło: 196,8 *kW*
- ciśnienie dyspozycyjne: 30,7 *kPa*
- pojemność zładu: 1495 *l*

8.3 Sprawdzenie pompy obiegowej

W kotłowni zamontowane są 2 pompy LFP typ PJMr190 firmy Leszno.
Ilość wody instalacyjnej:

$$G_i^{c.o.} = \frac{0,86 \cdot 196,8}{20} = 8,46 \text{ t/h}$$

Wymagana wydajność pompy obiegowej:

$$G_p = 1,15 \cdot 8,46 = 9,73 \text{ t/h}$$

Wymagana wysokość podnoszenia pompy:

$$H_p = 1,1 \cdot 60,7 = 66,77 \text{ kPa}$$

Zestawienie oporów urządzeń:

- opory kotła:	20 kPa
- opory instalacji w kotłowni:	10 kPa
- opory instalacji centralnego ogrzewania:	30,7 kPa

$$\Sigma = 60,7 \text{ kPa}$$

Zainstalowane w węźle pompy są znacznie przewymiarowane. Zaleca się ich wymianę na pompę MAGNA UPE 50-120 F.

8.4 Dobór naczynia zbiorczego

Dane wyjściowe:

- pojemność zładu V 1,50 m³
- ciśnienie statyczne p_{st} 0,06 MPa

Ciśnienie wstępne w naczyniu zbiorczym: $p = 0,06 + 0,02 = 0,08 \text{ MPa}$

Ciśnienie maksymalne w naczyniu zbiorczym $p_{max} = 5,0 \text{ bar}$

ρ - gęstość wody sieciowej w 10°C 999,7 kg/m³

Δv - przyrost objętości wody przy jej ogrzaniu od temperatury 10°C do temperatury obliczeniowej na zasilaniu instalacji 0,0287 kg/m³

Pojemność użytkowa naczynia zbiorczego:

$$V_u = V \cdot \rho \cdot \Delta v = 1,50 \cdot 999,7 \cdot 0,0287 = 43,03 \text{ dm}^3$$

Pojemność całkowita naczynia zbiorczego:

$$V_c = V_u \cdot \frac{p_{max} + 0,1}{p_{max} - p} = 43,03 \cdot \frac{0,5 + 0,1}{0,5 - 0,06} = 58,67 \text{ l}$$

Dobrano naczynie zbiorcze Reflex typ N100 na 6bar.

Wewnętrzna minimalna średnica rury zbiorczej $d \geq 20 \text{ [mm]}$:

$$d = 0,7 \cdot V_c^{0,5} = 0,7 \cdot 57,9^{0,5} = 5,3 \text{ mm}$$

Dobrano rurę zbiorczą o średnicy Dn 20.

8.5 Dobór zaworu bezpieczeństwa

Dobór zaworu bezpieczeństwa

- max. moc kotła	$Q = 230 \text{ kW}$
- ciśnienie max. instalacji c.o.	$p_1 = 0,3 \text{ MPa}$
- współczynnik wypływu zaworu bezpieczeństwa	$\alpha_c = 0,2$
- ciepło parowania wody	$r = 2257 \text{ kJ/kg}$
- ciśnienie otwarcia zaworu bezpieczeństwa	$p_1 = 0,3 \text{ MPa}$
- ciśnienie na zewnątrz rury wyrzutowej	$p_2 = 0,0 \text{ MPa}$
- gęstość wody	$q_1 = 972 \text{ kg/m}^3$
- przepustowość zaworu bezpieczeństwa

$$m = \frac{Q}{r} = \frac{230}{2257} = 0,102 \text{ kg/s} \quad 367 \text{ kg/h}$$

- pole przekroju przelotu zaworu bezpieczeństwa

$$A_o = \frac{m}{5,03 \cdot \alpha_c \cdot \sqrt{(p_1 - p_2) \cdot q_1}} = 21,36 \text{ mm}^2$$

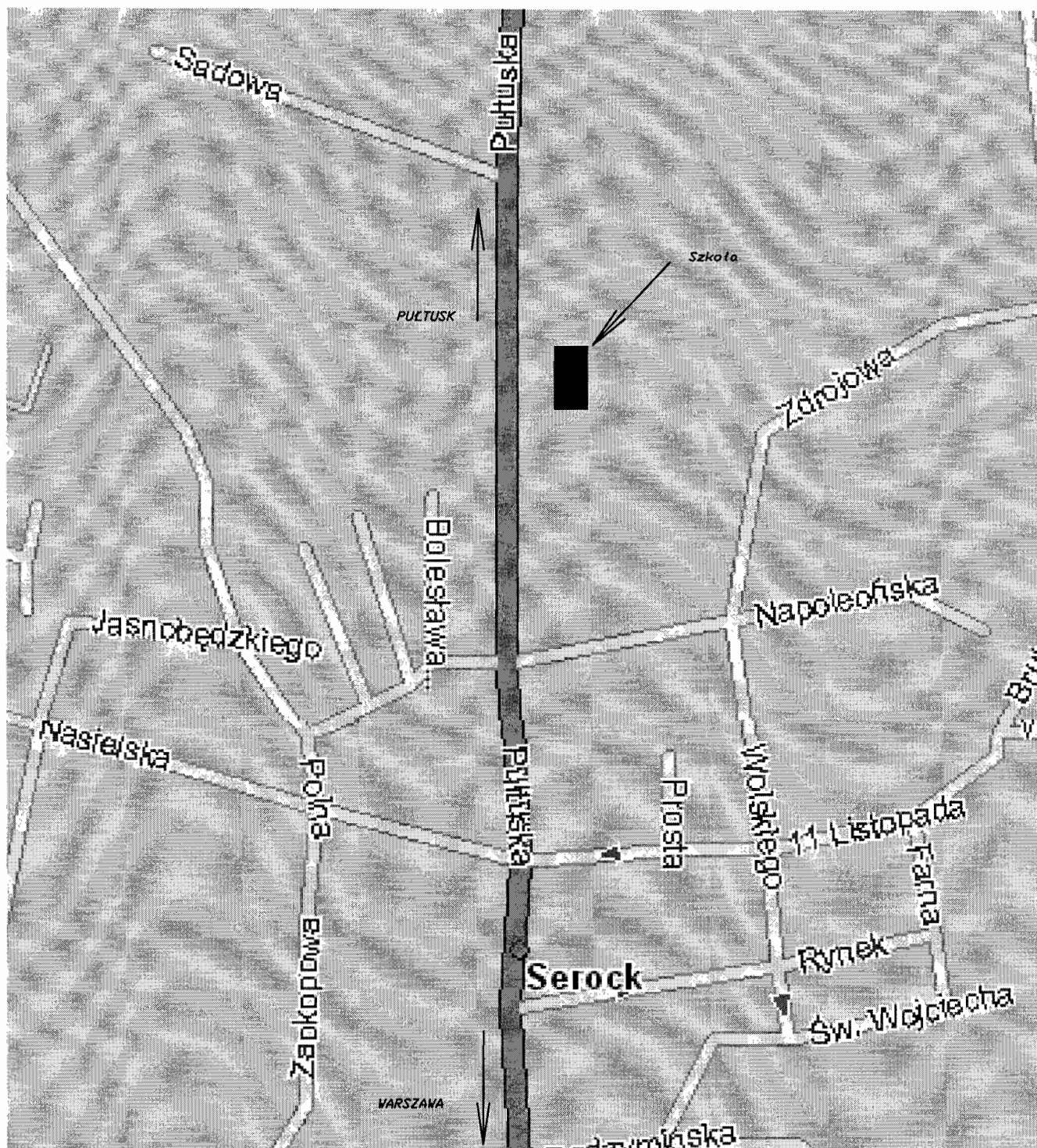
$$d_o = \sqrt{\frac{4 \cdot A_o}{\pi}} = 5,22 \text{ mm}$$

Dobrano zawór typ SYR 1915 DN 20 średnica gniazda 14 mm, ciśnienie otwarcia 3,0 bar

9 Uwagi

Przewody centralnego ogrzewania należy prowadzić w kanałach znajdujących się przy podłodze. Ze względu na brak dokumentacji projektowej istniejącej instalacji centralnego ogrzewania rozprowadzenie przewodów zostało zaprojektowane po istniejących trasach. Projektant zobowiązuje się do zmiany rozprowadzenia przewodów podczas trwania prac modernizacyjnych, ze względu na brak możliwości ustalenia w kilku przypadkach przebiegu przewodów. Należy również przewidzieć rewizje umożliwiające dostęp do zaworów podpionowych.

10 Wyniki OZC i CO

GASCO				
OBIEKT BUDYNEK SZKOLNY W SEROCKU UL. PUŁTUSKA 68 , 05-140 SEROCK				
PROJEKT WYMIANY INSTALACJI CENTRALNEGO OGRZEWANIA				
OPRACOWALI MGR INŻ. MARCIN MIAZGA MGR INŻ. MARCIN KOCHANOWSKI PROJEKTOWAŁ MGR INŻ. LESZEK BUZA	NR UPRAWN.	PODPIS	STADIUM:	PW
	-		BRANŻA:	SANITARNA
	ST-285/83		NUMER RYSUNKU 1	
LOKALIZACJA			SKALA	DATA
			-	11.2006

